

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 10/1999 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta neuvoston asetukseksi tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja yhteisten lasten huoltoa koskevista asioissa (Bryssel II -asetus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 7 päivänä syyskuuta 1999 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta neuvoston asetukseksi tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja yhteisten lasten huoltoa koskevista asioissa (Bryssel II -asetus) (U 26/1999 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että lakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana
- lainsäädäntöneuvos Maarit Vallinen, oikeusministeriö.

Viitetiedot

Asian taustalla oleva yleissopimus on ollut eduskunnan käsiteltävänä asiana U 52/1995 vp. Lakivaliokunta on antanut siitä lausunnon LaVL 4/1996 vp.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus asetukseksi

Sääntelyn tausta. Asetusehdotuksella on tarkoitus korvata toukokuussa 1998 tehty yleissopimus tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja yhteisten lasten huoltoa koskevista asioissa. Tämä johtuu Amsterdamin sopimuksesta, jolla oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa siirrettiin unionin III pilarista I pilariin yhteisöoikeuden piiriin.

Asetusehdotuksen säännökset ovat lähes yhdenmukaiset jäsenvaltioiden allekirjoittaman

Bryssel II -sopimuksen määräysten kanssa. Vähäiset erot johtuvat lähinnä instrumenttimuutoksesta.

Tavoitteet. Bryssel II -asetuksen tarkoituksena on sen varmistaminen, että Euroopan unionin jäsenvaltiossa myönnetty asumusero, avioero tai avioliiton pätemättömyyksiä julistaminen sekä näiden asioiden liitännäiskysymyksiä ratkaistut lasten huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevat asiat tunnustetaan päteviksi ja pannaan täytäntöön muissa unionin jäsenvaltioissa. Tällöin poistuvat ne ongelmat, jotka aiheutuvat perheil-

le siitä, ettei yhdessä jäsenvaltiossa myönnettyä avioeroa tunnusteta päteväksi toisessa jäsenvaltiossa.

Asetusehdotuksen pääasiallinen sisältö. Asetusehdotus vastaa rakenteeltaan ja pääperiaatteiltaan Brysselissä tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla tehtyä yleissopimusta (Brysselin yleissopimus). Bryssel II -asetus olisi Brysselin yleissopimuksen tapaan ns. kaksinkertainen säädös, eli se sisältäisi säännöksiä sekä tuomioistuimen toimivallasta että tuomioiden vaikutuksista. Sen mukaan jäsenvaltiossa annettu tuomio tunnustettaisiin muissa jäsenvaltiossa ilman minkään erityisen menettelyn noudattamista.

Asetusehdotuksessa on myös säännös Ruotsin ja Suomen mahdollisuudesta jatkaa pohjoismaisen vuoden 1931 avioliittokonvention soveltamista. Jäsenvaltiot eivät kuitenkaan saisi soveltaa konvention sisältämää ainoastaan kansalaisuuteen perustuvaa toimivaltamääräystä. Pohjoismaisen avioliittokonvention soveltaminen jatkossa edellyttää tämän vuoksi sen sisältämien toimivaltamääräysten tarkistamista. Vielä on kuitenkin epäselvää, estääkö asetuksen voimaantulo Pohjoismaita tekemästä samaa soveltamisalaa koskevaa yleissopimusta sen vuoksi, että tämä toimivalta jäsenvaltioiden osalta siirtyy yhteisölle. Jos näin on, ei vuoden 1931 poh-

joismaista avioliittokonventiota voida tarkistaa asetuksen voimaantulon jälkeen.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautui aikoinaan Bryssel II -hankkeeseen varovaisen myönteisesti, muun muassa sen vuoksi, että se mahdollistaisi vuoden 1931 pohjoismaisen avioliittokonvention vanhentuneiden määräysten korvaamisen ja että ns. kaksinkertainen sopimusehdotus yksinkertaistaisi tunnustamisessa noudatettavaa menettelyä. Tämä soveltuu myös asetusehdotukseen.

Bryssel II -sopimus on hyväksytty toukokuussa 1998. Yksikään jäsenvaltio ei ole vielä ratifioinut sopimusta. Bryssel II -sopimuksen määräysten nopea voimaansaattaminen näyttää edellyttävän sen muuttamista yhteisön säädökseksi. Valtioneuvosto pitää perusteltuna, että hanke saatetaan Amsterdamin sopimuksen nojalla yleissopimuksen määräysten aineellista sisältöä muuttamatta päätökseen niin pian kuin mahdollista.

Bryssel II -asetuksen säännökset eroavat käytännössä suhteellisen vähän Suomessa voimassa olevan oikeuden säännöksistä. Asetuksen voimaantulo Suomessa merkitsisi lähinnä sitä, että Suomen tuomioistuinten toimivallan piiriin tulisi kuulumaan suurempi lukumäärä puolisoita kuin nykyisin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Asetusehdotuksen tavoite — perheoikeudellisten tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano nykyistä yksinkertaisemmin — on kannatettava. Kun kansainvälinen toimivalta määräytyy kaikissa jäsenvaltioissa samoin perustein, yksinkertaistuu tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano muissa kuin tuomion antaneessa jäsenvaltiossa. Valtioneuvoston myönteinen kanta on tältä osin valiokunnan mielestä perusteltu.

Edelleen on epäselvää, voivatko Pohjoismaat, ja jos voivat, miten, asetuksen voimaantulon jälkeen soveltaa ja muuttaa pohjoismaisen

avioliittokonvention säännöksiä. Kun kolme Pohjoismaata — Tanska, Norja ja Islanti — jäävät Bryssel II -asetuksen ulkopuolelle, tämä on seikka, johon on yhteispohjoismaisten perhesuhteiden takia kiinnitettävä erityistä huomiota. Sen vuoksi valiokunta pitää välttämättömänä huolenpitoa siitä, ettei 1930-luvulta vallinnut selkeys tuomioiden tunnustamisessa ja täytäntöönpanossa häviä.

Sen vuoksi valiokunta edellyttää, että

Bryssel II -asetusta hyväksyttäessä huolehditaan siitä, että kaikissa yhteispohjoismaisissa avioliittoasioissa tuomiot

voidaan asetuksen voimaantulon jälkeenkin tunnustaa ja panna täytäntöön vähintään yhtä yksinkertaisesti kuin EU-kansalaisten keskinäisissä avioliittotuomioissa.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta kunnioittavasti ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan edellä esitetyin yhteispohjoismaisia avioliittoasioita koskevin varauksin.

Helsingissä 22 päivänä lokakuuta 1999

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Henrik Lax /r
vpj. Matti Vähänäkki /sd
jäs. Sulo Aittoniemi /alk
Leena-Kaisa Harkimo /kok
Jyri Häkämies /kok
Erkki Kanerva /sd
Toimi Kankaanniemi /skl
Annika Lapintie /vas

Paula Lehtomäki /kesk
Kari Myllyniemi /kesk
Kirsi Ojansuu /vihr
Veijo Puhjo /vas
Susanna Rahkonen /sd
Tero Rönni /sd
Mauri Salo /kesk
Marja Tiura /kok.